

УДК 342.9

DOI 10.37566/2707-6849-2023-4(45)-9

Олег РЕЗНИК,

*доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
та судочинства Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
ORCID: 0000-0003-4569-8863*

Алла РУБАНЕНКО,

*помічник судді Зарічного районного суду м. Сум,
доктор філософії в галузі права
ORCID: 0000-0003-1479-4756*

ПРИНЦИПИ МЕДІАЦІЇ ЯК ПОЗАСУДОВОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Постановка проблеми. Будь-які договірні правовідносини у різноманітних сферах суспільного життя мають у своєму складі невід’ємну складову – мету, реалізація якої пов’язана із задоволенням інтересів сторін. Однак існуванню та логічному завершенню договірних правовідносин передує найважливіша стадія, без якої взагалі неможлива реалізація їх основної мети, а саме – стадія виникнення. На цій стадії вступають у силу базові засади побудови майбутніх договірних правовідносин, більш відомі як принципи.

У цьому контексті не є винятком договірні відносини у сфері медіації. Використання цього позасудового способу вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності має будуватися з урахуванням певних засад як

«базового фундаменту» їх подальшого існування. Тому з'ясування принципів медіації у сфері інтелектуальної власності є актуальним та вельми важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення наукової юридичної літератури свідчить про те, що принципи медіації були й залишаються об'єктом досліджень багатьох науковців і вчених, серед яких, зокрема: Н. Бондаренко-Зелінська, С. Йосипенко, Н. Мазаракі, О. Можайкіна, С. Сулейманова, Ю. Притика та ін. Важливо також наголосити на тому, що неодноразово дослідники приділяли увагу з'ясуванню питання, які принципи притаманні медіації як позасудовому способу вирішення конфліктів саме у сфері інтелектуальної власності. Цьому присвячено, до прикладу, роботи О. Васюренка, В. Дяченка, Н. Дяченко, А. Задояного, О. Ізбаш, Ю. Мельничук, В. Слободян, Н. Стефанишиної, Н. Троцюк та ін. Однак, незважаючи на це, не тільки виділення основоположних принципів медіації у сфері інтелектуальної власності, а й їх більш деталізована характеристика досі залишаються актуальними.

Метою статті є визначення принципів медіації як позасудового способу вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. У рамках дослідження з обраної тематики першочергово необхідно з'ясувати особливості нормативного закріплення принципів медіації у сфері інтелектуальної власності як на рівні міжнародних правових документів, так і національного законодавства.

У зв'язку з цим слід наголосити на тому, що принципи медіації набули закріплення у міжнародних правових документах. При цьому підтримуємо наукову позицію, згідно з якою аналіз іноземного законодавства засвідчує, що у більшості країн світу в нормативно-правових актах визначаються лише галузеві принципи медіації [1, с. 131]. Враховуючи ту обставину, що науковий інтерес пов'язаний із установленням принципів медіації саме у сфері інтелектуальної власності, спинимося на вивченні та аналізі положень Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах» від 21 травня 2008 року (далі – Директива 2008/52/ЄС). У п. 3 її преамбули чітко визначено, що затвердження базових принципів медіації у цивільних та господарських правовідносинах є важливим кроком у напрямі належного розвитку та функціонування позасудових процедур розв'язання спорів у цивільних і комерційних справах і, таким чином, спрощення та поліпшення доступу до справедливості [2]. При цьому основоположним принципом медіації у цивільних і господарських правовідносинах визнано принцип доступу до правосуддя [2].

З аналізу тексту Директиви 2008/52/ЄС можна зробити висновок про те, що в цьому міжнародно-правовому документі не передбачена окрема норма, в якій би були перелічені або конкретизовані принципи медіації. Однак вивчення змісту окремих положень все ж таки дає змогу виділити деякі принципи медіації, що стосуються позасудового способу вирішення конфліктів і у сфері інтелектуальної власності зокрема. До прикладу, у п. 10 преамбули зазначено, що положення Директиви 2008/52/ЄС мають застосовуватися до процесів, використовуючи які, дві або більше

сторін у транскордонному спорі намагаються самостійно, на добровільній основі, досягти мирової угоди щодо вирішення їх спору за допомогою медіатора. У п. 13 преамбули прописано, що медіація у цивільних і господарських правовідносинах має бути добровільним процесом у тому сенсі, що сторони самостійно керують процесом і можуть організувати його на власний розсуд та припинити у будь-який час. У п. 23 преамбули наголошується на тому, що конфіденційність у процесі медіації є важливим чинником. Додатково принцип конфіденційності медіації конкретизовано у ст. 7, в якій прямо зазначається, що медіація має проводитися з урахуванням вимог конфіденційності [2].

Отже, у Директиві 2008/52/ЄС як міжнародному правовому документі з визначення основоположних засад медіації у цивільних правовідносинах закріплено важливі принципи медіації, що стосуються і сфери інтелектуальної власності, до яких слід віднести такі: самостійність (п. 10, 13), добровільність (п. 6, 10, 13), самовизначення (п. 13), конфіденційність (п. 16, 23 ст. 7) тощо.

Якщо говорити про закріплення принципів медіації на рівні національного українського законодавства, то необхідно зазначити таке. Важливим правовим документом, в якому визначено правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою, є Закон України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 року № 1875-IX (далі – Закон № 1875-IX). З урахуванням ст. 4 цього нормативно-правового акта до основних принципів медіації законодавцем віднесені принципи добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації [3].

Якщо проаналізувати зазначену норму, то можна помітити, що змістовно визначення принципів медіації чітко конкретизовано і свідчить про їх вичерпний характер. Отже, принципи медіації, зокрема у сфері інтелектуальної власності, закріплені на рівні українського законодавства безпосередньо у Законі № 1875-IX та представлені у вигляді вичерпного переліку. Всі нормативно встановлені принципи медіації додатково конкретизовано та розкрито у відповідних нормах Закону № 1875-IX: принцип добровільності розкрито у ст. 5; сутність принципу конфіденційності відображено у ст. 6; принципам нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора присвячено ст. 7; принципи самовизначення та рівності прав сторін медіації регламентовано у положеннях ст. 8.

Встановленню принципів, на яких має вибудовуватися медіація, та їх класифікації приділено немалою кількістю наукових досліджень, деяким з них необхідно приділити окрему увагу. Так, зокрема, С. Йосипенко пропонує авторську класифікацію принципів медіації, згідно з якою їх слід класифікувати на загальноправові та спеціальні. Сутність загальноправових принципів полягає у тому, що вони стосуються всієї правової системи і їх вплив поширюється на всі галузі, підгалузі та інститути права загалом, і на медіацію у тому числі. Серед них – принципи демократизму, гуманізму, соціальної справедливості, законності, поєднання примусу та переконання,

невід'ємності природних прав людини, вищої цінності людського життя, пріоритетності норм міжнародного права, вищої сили Конституції, верховенства права тощо. Своєю чергою під спеціальними слід розуміти принципи, які стосуються конкретної матеріальної чи процесуальної галузі права (принципи добровільності, конфіденційності тощо) [1, с. 131].

О. Можайкіна дотримується позиції, що перелік принципів медіації не є вичерпним, адже українське суспільство постійно розвивається, а тому й принципи медіаційної процедури теж перебувають у постійному русі. Серед основоположних принципів медіації науковиця виділяє такі: принцип власної відповідальності, добровільності, конфіденційності, нейтральності (безпристрасності), незалежності, відкритості результату, поінформованості, а також структурованості та гнучкості медіаційного процесу [4, с. 57].

С. Сулейманова до основних принципів медіаційного процесу відносить добровільність, конфіденційність, нейтральність, неупередженість і незалежність медіатора, самостійне прийняття рішення сторонами (самовизначеність), рівність сторін. Авторка наголошує на тому, що всі перелічені принципи важливо враховувати протягом усього процесу медіації [5, с. 578].

На думку Н. Бондаренко-Зелінської, альтернативне вирішення спорів і конфліктів без звернення до формальної системи судочинства повинне відбуватися з урахуванням принципів добровільності, нейтральності, конфіденційності, диспозитивності, рівноправності [6, с. 163].

Наукова точка зору щодо класифікації принципів медіації Ю. Притики заснована на розумінні медіації як правового механізму, тому за основу взято загальновизнану класифікацію принципів права, але з урахуванням особливостей медіації. До загальноправових принципів медіації науковцем віднесені демократизм, гуманізм, соціальна справедливість, законність, взаємочесноспондентність прав і обов'язків, поєднання примусу та переконання, невід'ємність природних прав людини, вища цінність людського життя, пріоритетність норм міжнародного права, вища сила Конституції, верховенство права тощо. Міжгалузеві принципи медіації представлені диспозитивністю, процесуальною рівністю перед законом, безпосередністю дослідження доказів, поєднанням гласності і конфіденційності, принципом об'єктивної істини, охорони честі та гідності особистості, недоторканності особистості тощо. Конкретно-правові принципи медіації охоплюють добровільність, рівність сторін, нейтральність медіатора, конфіденційність [7, с. 92].

Н. Мазаракі наголошує на тому, що принципи медіації реалізуються взаємопов'язано, а їх дотримання уможливує досягнення кінцевої мети медіації – справедливого вирішення спору мирним шляхом і формування передумов для подальших взаємовідносин сторін. Серед основних принципів медіації науковиця виділяє принципи добровільної участі, активності й самовизначення сторін медіації, незалежності та нейтральності медіатора, конфіденційності інформації щодо медіації [8, с. 184–185].

Основними принципами медіації, з позиції Л. Можечук, є добровільність, конфіденційність, незалежність і неупередженість медіатора тощо; визначення на законодавчому рівні вимог до осіб, які планують стати медіатором [9, с. 653].

О. Ізбаш у результаті дослідження сутності поняття і встановлення основних засад медіації у сфері інтелектуальної власності виокремлює такі принципи медіації, як: добровільність, рівноправність сторін, конфіденційність, щирість намірів сторін щодо вирішення суперечки, сумлінність, нейтральність і неупередженість посередника, правомочність, повний контроль сторін за результатами процедури, неконфронтаційний характер переговорів, атмосфера довіри та взаємоповаги, підтримувана посередником, відсутність зацікавленості в конфлікті, велике коло можливих взаємоприйнятних рішень суперечки, гнучкість процесу, допустимість на будь-якій стадії правосуддя [10, с. 62]. О. Васюренко, В. Дяченко, Н. Дяченко, А. Задояний і В. Слободян до принципів медіації у сфері інтелектуальної власності відносять принципи добровільності, конфіденційності, нейтральності та незалежності медіатора, рівності прав сторін медіації тощо [11, с. 10].

З наведених принципів медіації, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності, незважаючи на деякі відмінності наукових підходів до їх класифікації, наявні такі, що є часто повторюваними. Зокрема, йдеться про принципи добровільності, конфіденційності, нейтральності та неупередженості медіатора як посередника, рівності прав сторін медіації тощо. Вони закріплені у спеціальному нормативно-правовому акті – Законі № 1875-ІХ, присвяченому врегулюванню питань з проведення процедури медіації. Усі перелічені принципи, вважаємо, є невід’ємними базовими засадами медіації у сфері інтелектуальної власності, тому так важливо докладніше спинитися на особливостях кожної з таких засад ефективної реалізації в майбутньому всіх етапів процедури медіації.

Першим з принципів медіації, сутність якого необхідно дослідити, є *принцип добровільності*. Нормативне визначення цього принципу міститься у ст. 5 Закону № 1875-ІХ. У цій нормі зазначається, що участь у медіації є добровільним волевиявленням учасників медіації, ніхто не може бути примушений до врегулювання конфлікту (спору) шляхом проведення медіації. Важливо, що законодавчо передбачається можливість сторін медіації і медіатора відмовитися від участі в медіації у будь-який момент. Також зі змісту ст. 5 Закону № 1875-ІХ видно, що в жодному випадку участь сторони в медіації не розцінюється як визнання нею своєї вини, позовних вимог або як відмова від позовних вимог [3].

С. Йосипенко розкриває сутність змісту принципу добровільності у медіації через наявність у сторін права особистого волевиявлення на проведення процедури медіації та свободи її припинення на будь-якому етапі процедури медіації [1, с. 132]. Як слушно зазначає Ю. Притика, реалізація принципу добровільності пов’язана із обов’язком медіатора на початку процедури медіації встановити факт добровільності й особистого волевиявлення на участь усіх сторін процедури [7, с. 91]. С. Сулейманова наголошує, що медіація не є процедурою, яка закриває доступ до судової системи. Таке твердження не безпідставне, адже дійсно, якщо у процесі

медіації досягнення угоди не відбувається, то це ніяк не впливає на право осіб звернутися до органів судової влади з метою вирішення спору. Сторони можуть у будь-який момент припинити процес медіації [5, с. 578].

Цікавою є позиція О. Можайкіної щодо виділення двох різновидів добровільності у медіації, серед яких: зовнішня добровільність і внутрішня добровільність. На переконання науковиці, зовнішня добровільність виявляється в тому, що сторона / сторони конфлікту добровільно погодилися взяти участь у медіації, однак відсутнє внутрішнє бажання вирішити відповідний конфлікт. Водночас внутрішня добровільність є позитивною, оскільки передбачає, що сторони конфлікту не лише погодилися на участь у медіації, а й дійсно бажають вирішити проблемну ситуацію [4, с. 56]. До того ж, характеризуючи принцип добровільності у медіації, О. Можайкіна звертає увагу на те, що такому принципу може бути притаманний процедурний і змістовий характер. Процедурна добровільність стосується того, що учасники медіації за власним бажанням, без примусу погоджуються та беруть участь у медіації. Своєю чергою змістова добровільність стосується тих питань, тем, проблем, які сторони медіації погоджуються обговорювати під час зустрічей [12, с. 79].

Отже, принцип добровільності є однією з найважливіших засад для проведення процедури медіації у сфері інтелектуальної власності. Добровільність є відмінною рисою медіації як засобу позасудового вирішення конфлікту від правосуддя, що здійснюється у суді, бо відсутність волі будь-якої із сторін конфлікту у сфері інтелектуальної власності на проведення медіації вже унеможливило б й виключає застосування цього способу його вирішення.

Іншим не менш важливим принципом медіації у сфері інтелектуальної власності є *принцип конфіденційності*. Нормативне закріплення цього принципу міститься у ст. 6 Закону № 1875-ІХ. Слід одразу акцентувати на тому, що задля уникнення будь-яких розбіжностей у тлумаченні поняття «конфіденційна інформація» законодавець у самій нормі надає визначення цього терміна. Зокрема, згідно з абз. 2 ч. 1 ст. 6 Закону № 1875-ІХ конфіденційною інформацією вважається вся інформація, яка стала відома під час підготовки до медіації та проведення медіації, зокрема, про пропозицію та готовність сторін конфлікту (спору) до участі у медіації, факти та обставини, висловлені судження та пропозиції сторін медіації щодо врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації [3].

Аналізуючи зміст досліджуваної норми [3], доцільно виділити такі найголовніші властивості принципу конфіденційності медіації:

- по-перше, заборона розголошення конфіденційної інформації, якщо інше не встановлено законом або якщо всі сторони медіації не домовилися у письмовій формі про інше; заборони вчинення таких дій мають дотримуватися і медіатор, і інші учасники медіації, і суб'єкт, що забезпечує проведення медіації;
- по-друге, у разі отримання медіатором конфіденційної інформації від однієї із сторін її розкриття іншій стороні (сторонам) можливе лише за умови згоди сторони, яка надала таку інформацію;

- по-третє, розголошення конфіденційної інформації має негативні наслідки для особи-порушника (можуть бути медіатор, сторони, суб'єкт, що забезпечує проведення медіації) у вигляді настання юридичної відповідальності;
- по-четверте, звільнення медіатора від обов'язку збереження конфіденційної інформації в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів, якщо до нього пред'явлено стороною медіації вимоги щодо невиконання чи неналежного виконання ним умов договору про проведення медіації.

Досліджуючи теоретичні проблеми забезпечення принципу конфіденційності в медіації, Ж. Васильєва-Шаламова і М. Бабішена констатують, що саме принцип конфіденційності медіації відрізняє її від судової процедури врегулювання спору [13, с. 12]. Авторський колектив навчального посібника «Вступ до альтернативного вирішення спорів» за редакцією У. Хелльманна дотримується думки, за якої принцип конфіденційності передбачає, що будь-яка інформація, отримана на всіх етапах процесу медіації або пов'язана з нею, не підлягає розголошенню, зокрема, пропозиції одній зі сторін про застосування процедури медіації, відомості про готовність сторін до участі в проведенні процедури, факт того, що медіація буде проведена або вже відбулась [14, с. 124]. С. Йосипенко конфіденційність відносить до базових принципів проведення медіації, зміст якого полягає в тому, що інформація щодо підготовки та проведення медіації є конфіденційною, якщо сторони медіації не домовилися про інше. Медіатор не має права розголошувати інформацію щодо медіації без згоди сторін медіації [1, с. 132]. С. Сулейманова з'ясування сутності принципу конфіденційної медіації здійснює використовуючи порівняння із поняттям публічності судового процесу. Як звертає увагу авторка, публічність означає, що судові процеси і слухання відкриті для всіх, тому у своєму вузькому розумінні конфіденційність передбачає непублічність. Відтак порівняно з рішенням суду однією з найважливіших і позитивних особливостей медіації є те, що цей процес не є публічним. Таким чином сторони уникають проблем, які можуть виникнути внаслідок оприлюднення суперечок, і можуть запобігти розголошенню комерційної й особистої таємниці [5, с. 579].

Окремо необхідно спинитися на вивченні змісту *принципу нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора як посередника*. Щодо цього згідно зі ст. 7 Закону № 1875-ІХ під час проведення медіації на медіатора поширюється обов'язок бути нейтральним у ставленні до сторін медіації та незалежним від сторін медіації, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших фізичних і юридичних осіб [3]. Відповідно до ч. 3 ст. 7 Закону № 1875-ІХ втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та підпорядкування, громадських об'єднань, посадових і службових осіб, фізичних осіб під час підготовки та проведення медіації забороняється [3].

Принцип нейтральності й неупередженості медіатора полягає у тому, що медіатором призначається особа, яка виконує свої обов'язки на основі наявних у неї професійних знань і здібностей, користується свободою, власною свідомістю та

об'єктивністю при допомозі сторонам, не піддаючись їх впливу, але враховуючи думку останніх [1, с. 132]. С. Сулейманова нейтралітет медіатора розглядає у двох аспектах: 1) медіатор завжди діє неупереджено щодо сторін суперечки (повинен уникати поведінки, яка надаватиме перевагу одній стороні перед іншою, зміцнюватиме одну сторону й послаблюватиме іншу; повинен ставитися до всіх сторін однаково; повинен мати інформацію про те, які цінності та припущення можуть запобігти нейтралітету, коли вони стикаються з іншою людиною тощо); 2) медіатор є нейтральним з точки зору суперечок, тобто він не має особистого інтересу до угоди, якої передбачається досягти в результаті посередництва (не має особистих або ділових відносин зі сторонами, не має чіткого фінансового чи іншого інтересу щодо спору, є відповідальним тільки за процес медіації, зобов'язаний інформувати сторони в разі наявності умов, які можуть викликати сумніви у його неупередженості тощо) [5, с. 580].

Отже, з урахуванням зазначеного, а також аналізу змістового наповнення ст. 7 Закону № 1875-IX принцип нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора у проведенні медіації з вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності пояснюється таким:

- по-перше, обов'язком медіатора бути нейтральним у ставленні до сторін медіації при вирішенні конфлікту, що виник у сфері інтелектуальної власності;
- по-друге, обов'язком медіатора при проведенні процедури медіації у сфері інтелектуальної власності бути незалежним від сторін медіації, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, інших фізичних і юридичних осіб;
- по-третє, обов'язком медіатора бути неупередженою особою, яка допомагає сторонам спору у сфері інтелектуальної власності здійснювати комунікацію, досягати порозуміння та проводити переговори тощо.

Слід також розглянути *принцип самовизначеності й рівності прав сторін медіації* як позасудового способу вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності. Принцип рівності сторін медіації, у розумінні С. Йосипенко, полягає у наявності рівних за змістом і обсягом суб'єктивних прав у кожній зі сторін. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Принцип рівності розкривається через надання сторонам однакових прав висловлювати свої думки, зауваження, визначати порядок денний, оцінювати прийнятність пропозицій та умов примирення [1, с. 132]. З точки зору С. Сулейманової, у процесі вирішення суперечок наявність рівних прав – це принцип, який виражається також як принцип рівності зброї, який вимагає від сторін рівних прав і можливостей. Жодного консенсусу чи домовленості не можна досягти, якщо одна зі сторін виключається із медіації або їй надається менше слова [5, с. 581]. Самовизначеність пояснюється тим, що основною перевагою медіації є вплив самих сторін на хід процесу і повний контроль прийняття рішення, на відміну від судового процесу, де рішення виносить суддя [5, с. 580].

Принцип самовизначеності та рівності прав сторін медіації розкрито у ст. 8 Закону № 1875-ІХ. Вивчення змісту цієї норми [3] дає змогу охарактеризувати досліджуваний принцип у такий спосіб. Самовизначеність проявляється у тому, що сторони медіації є самостійними у: виборі медіатора (медіаторів) та/або суб'єкта, що забезпечує проведення медіації; визначенні переліку питань, що обговорюватимуться, варіанти врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання, інші питання щодо конфлікту (спору) та проведення медіації. Рівність має прояв, з одного боку, у наданні рівних можливостей сторонам під час проведення медіації, а з другого – у наявності в медіатора однакових зобов'язань стосовно всіх сторін медіації.

З урахуванням викладеного дотримуємося позиції, що розглянуті принципи (добровільності, конфіденційності, нейтральності та неупередженості медіатора як посередника, рівності прав сторін медіації) доцільно розглядати як спеціальні, тобто такі, що безпосередньо стосуються медіації як позасудового способу врегулювання спору. Цілком логічно, що вони застосовуються й до процедури медіації, що має на меті вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності.

Водночас варто наголосити, що не менш важливими для проведення процедури медіації у сфері інтелектуальної власності є загальноправові принципи. Загалом навіть виникнення договірних правовідносин у сфері медіації неможливо без додержання принципів законності, гуманізму, демократизму, справедливості, верховенства права тощо, що є фундаментальними і для медіації у сфері інтелектуальної власності.

Висновки. Здійснене наукове дослідження щодо з'ясування принципів медіації як позасудового способу вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності дає підстави зазначити таке. Принципи медіації нормативно закріплені як на рівні міжнародних правових документів (самостійність, добровільність, самовизначення, конфіденційність), так і національного законодавства (добровільність, конфіденційність, нейтральність, незалежність і неупередженість медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації).

За результатами вивчення окремих наукових позицій щодо виділення принципів медіації вважаємо доцільним принципи медіації як позасудового способу вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності умовно класифікувати, поділяючи на дві групи:

- 1) загальноправові принципи – базові фундаментальні засади медіації у сфері інтелектуальної власності, без яких загалом виникнення договірних відносин у сфері медіації вважається неможливим (принципи законності, гуманізму, демократизму, справедливості, верховенства права тощо);
- 2) спеціальні принципи – такі засади, що безпосередньо стосуються медіації як позасудового способу врегулювання спору у сфері інтелектуальної власності (добровільності, конфіденційності, нейтральності та неупередженості медіатора як посередника, рівності прав сторін медіації тощо).

Перелік використаних джерел

1. Йосипенко С. Т. Принципи медіації у приватно-правових відносинах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2015. Випуск 35. Частина I. Том I. С. 130–133.
2. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах: Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21.05.2008 р. URL: <https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf>.
3. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. №1875-IX. Відомості Верховної Ради України. 2022. № 7. Ст. 51.
4. Можайкіна О. С. Поняття та зміст основних принципів медіації у цивільно-правових відносинах. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 5. С. 55–58.
5. Сулейманова С. Р. Основні принципи медіації. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 578–582.
6. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Запровадження альтернативних способів врегулювання спорів: європейський досвід для України. Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць. 2009. Випуск 8. С. 162–166.
7. Прутика Ю. Д. Зміст та класифікація принципів медіації. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2011. № 10. С. 86–92.
8. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика: монографія / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.
9. Можечук Л. Медіація як позасудовий спосіб вирішення спорів: досвід зарубіжних країн. Науковий вісник ДДУВС. 2021. Спеціальний випуск № 2. С. 650–655.
10. Ізбаш О. О. Поняття та основні засади медіації у сфері інтелектуальної власності. International scientific conference «Innovative views in European fundamental scientific-practical legal studies»: conference proceedings, December 28–29, 2021. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. С. 60–63.
11. Васюренко О. В., Дяченко В. С., Дяченко Н. П., Задояний А. Г., Слободян В. Р. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності. Вісник економічної науки України. 2022. № 1. С. 9–14.
12. Можайкіна О. С. Сутність принципу добровільності в медіації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2020. Випуск 61. Том I. С. 77–79.
13. Васильєва-Шаламова Ж., Бабішена М. Принцип конфіденційності в медіації: теоретичні проблеми забезпечення. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 4. С. 10–15.
14. Вступ до альтернативного вирішення спорів: навчальний посібник / Г. В. Анікіна, Ю. В. Білоусов, Н. Л. Бондаренко-Зелінська та ін.; за ред. У. Хелльманна. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2017. 234 с.

References

1. Yosypenko S. T. *Principles of mediation in private legal relations. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2015. Issue 35. Part I. Volume 1. P. 130–133 [ukr.]*.

2. *On some aspects of mediation in civil and economic legal relations: Directive 2008/52/EC of the European Parliament and the Council from the 05.21.2008. URL: <https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf> [ukr.]*

3. *On mediation: Law of Ukraine dated November 16, 2021 № 1875-IX. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2022. № 7. Art. 51 [ukr.]*.

4. Mozhaikina O. S. *The concept and content of the main principles of mediation in civil legal relations. Actual problems of domestic jurisprudence. 2017. № 5. P. 55–58 [ukr.]*.

5. Suleimanova S. R. *Basic principles of mediation. Science and public life of Ukraine in the era of global challenges for humanity in the digital era (on the occasion of the 30th anniversary of the declaration of independence of Ukraine and the 25th anniversary of the adoption of the Constitution of Ukraine): in 2 volumes: materials of the International science and practice conf. (Odesa, May 21, 2021); edited by S. V. Kivalov. Odesa: Helvetica Publishing House, 2021. Vol. 2. P. 578–582 [ukr.]*.

6. Bondarenko-Zelinska N. L. *Introduction of alternative dispute resolution methods: European experience for Ukraine. Private law and entrepreneurship: a collection of scientific papers. 2009. Issue 8. P. 162–166 [ukr.]*.

7. Prytyka Yu. D. *Content and classification of principles of mediation. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2011. № 10. P. 86–92 [ukr.]*.

8. Mazaraki N. A. *Mediation in Ukraine: theory and practice: monograph / Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. Kyiv: Kyiv. national trade and economy University, 2018. 276 p. [ukr.]*.

9. Mozhechuk L. *Mediation as an extrajudicial method of dispute resolution: experience of foreign countries. Scientific Bulletin of the National Academy of Sciences. 2021. Special Issue No. 2. P. 650–655 [ukr.]*.

10. Izbash O. O. *Concepts and basic principles of mediation in the field of intellectual property. International scientific conference «Innovative views in European fundamental scientific-practical legal studies»: conference proceedings, December 28–29, 2021. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 60–63 [ukr.]*

11. Vasiurenko O. V., Diachenko V. S., Diachenko N. P., Zadoiany A. H., Slobodian V. R. *Mediation as an alternative method of resolving disputes in the field of intellectual property. Herald of economic science of Ukraine. 2022. № 1. P. 9–14 [ukr.]*.

12. Mozhaikina O. S. *The essence of the principle of voluntariness in mediation. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2020. Issue 61. Volume 1. P. 77–79 [ukr.]*.

13. Vasyliieva-Shalamova Zh., Babishena M. *The principle of confidentiality in mediation: theoretical problems of provision. Entrepreneurship, economy and law. 2021. No. 4. P. 10–15 [ukr.]*.

14. *Introduction to alternative dispute resolution: a study guide* / H. V. Anikina, Yu. V. Bilousov, N. L. Bondarenko-Zelinska and others; under the editorship U. Khellmanna. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi University of Management and Law, 2017. 234 p. [ukr.].

РЕЗНИК О., РУБАНЕНКО А. Принципи медіації як позасудового способу вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності.

У статті з'ясовано, що принципи медіації нормативно закріплені на рівні як міжнародно-правових документів, так і національного законодавства. Досліджено деякі наукові точки зору щодо визначення принципів процедури медіації, зокрема у сфері інтелектуальної власності. Запропоновано авторське бачення щодо умовної класифікації принципів медіації як позасудового способу вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: медіація, інтелектуальна власність, добровільність, принципи, конфіденційність, незалежність, неупередженість, рівність.

REZNIK O., RUBANENKO A. Principles of mediation as an out-of-court way of resolving conflicts in the field of intellectual property.

The article is devoted to defining the principles of mediation as an extrajudicial way of resolving conflicts in the field of intellectual property. It was found that the principles of mediation are normatively established both at the level of international legal documents (independence; voluntariness; self-determination; confidentiality) and national legislation (voluntariness; confidentiality; neutrality, independence and impartiality of the mediator; self-determination and equality of rights of the mediation parties). Some scientific points of view regarding the determination of the principles on which the mediation procedure should be built, including in the field of intellectual property, have been studied. It was concluded that among the principles of mediation presented in the study, including in the field of intellectual property, despite some differences in scientific approaches to their classification, there are those that are often repeated (in particular, the principles of voluntariness, confidentiality, neutrality and impartiality of the mediator as a mediator, equal rights of mediation parties, etc.). Based on the results of the study of individual scientific positions on the selection of mediation principles, the author's vision is proposed regarding the conditional classification of mediation principles as an extrajudicial way of resolving conflicts in the field of intellectual property into two groups: common law principles – the basic fundamentals of mediation in the field of intellectual property without which, in general, contractual relations in the field mediation is considered impossible (principles of legality, humanism, democracy, justice, rule of law, etc.); special principles – principles directly related to mediation as an out-of-court method of dispute settlement in the field of intellectual property (voluntariness, confidentiality, neutrality and impartiality of the mediator as a mediator, equality of rights of parties to the mediation, etc.).

Key words: mediation, intellectual property, voluntariness, principles, confidentiality, independence, impartiality, equality.